

Nyhetsbrev XLVII SMS och mejl ett socialt dilemma – ”var det bättre förr”?

I ”begynnelsen” var telefonen ett nytt sätt att kommunicera med varandra. Eventuell missuppfattning eller -förstånd ”på tråden” kunde omgående redas ut, även om samtalen blev långa och kostade några ören. Så myntades uttrycket, en ”fnurra på tråden”, som sedan blev ett vidare begrepp med betydelsen att man var osams – inte överens.

I mitt barndomshem hade vi så kallad ”Rikstelefon” (Kungl. Telegrafverkets varumärke för telefoni). På den tiden fanns privata telefonföreningar och -bolag, som konkurrerade. För långväga samtal fanns interurbanledningar – telefonledningar mellan städer där Televerket hade monopol. Dessa samtal och utlandssamtal fick beställas.

De privata näten var lokala, som ”bara” kunde vidarekopplas via olika telefonstationer. Det påstods att dessa manuellt kopplade samtal avlyssnades av telefonisten. Ibland skvallrades och rykten spreds på bygden om vad som hörts. Vår telefon satt på väggen, i ett hörn av hallen och farstuns ”finentré”. Där brukade min pappa stå ”hänga” i fönstret (lagom högt placerat) och titta ut mot vägen, när han pratade i telefon.

Vårt telefonnummer var namnanrop: ”Vadstena 55”, samma nummer som psalmen; ”Var hälsad sköna morgonstund” (i den gamla psalmboken). Något min far använde sig av när han skulle lämna ut det till någon. Numret innebar också att vi var den femtiofemte abonnenten i Vadstena och som min mamma hade i nära åttio år. Senare när riktnummer infördes, blev det nya numret 10055.

Många telefonnummer från förr kan jag komma ihåg än i dag. För att beställa en droska (taxi) ringde man 320 och numret 47 gick till en ungdomsförälskelse.

När jag på 1950-talet kom till Stockholm och skulle ringa hem gick jag till en av stans många telegrafstationer och beställde samtalet, när det kopplats gick man till anvisad (väl isolerad) telefonhytt för att ostörd prata. I dag pratar man i mobilen – högt – ogenerat och var som helst, så att alla kan höra!

Mycket har hänt och utvecklingen fortsätter, själv ser jag fram emot bildtelefonen (inte bara Skype). Tänk så bra att kunna se varandra och studera vederbörandes ansiktsuttryck medan man pratar. Och så vill jag ha en mobiltelefon som kan regleras och spärra inkommande SMS (när jag vill).

Enligt mitt förmenande har evolutionen med messande och mejlande tagit en ända med förskräckelse. ”Vi pratar inte längre med varandra”! Härondagen berättade en vän (som varit ensam mer eller mindre hela dagen) att han ringt ett av sina barn för att få prata och byta några ord. Han ringde hemnumret, där ingen svarade. Så

han skickade ett SMS och frågade hur det stod till. Svar kom omgående via SMS: ”Tack själv Pappa. Vi har det bra. Vi kollar på en film just nu. Kram”. Inte ett samtal tillbaka! Det sägs att man inte har tid – är det inte en fråga om att ta sig tid – en prioritering?

Är det därför allt fler äldre blir dementa – sittandes ensamma framför teven? Nya generationer prioriterar sig själva och bryr sig allt mindre om oss äldre – är det så vi vill ha det? Har det blivit ett slags ”vi och de” i vårt samhälle?

Enligt min uppfattning finns en stor fara med SMS och mejl. Det blir oftast ingen bra kommunikation – utan ett slags ”monolog”, där var och en uttrycker sin åsikt – tanke. Vilket ibland kan betyda många mejl eller mess fram och tillbaka, särskilt om det kortfattade, skrivna missuppfattas. Utan samtalet blir det ingen dialog (grekiska), som betyder genom samtal. (Dialog hette också en telefonmodell). De flesta människor (utom eremiter) behöver ”prata, ha ett socialt liv”.

När jag en gång klagade över uteblivna svar på mina SMS, sa någon: ”Avsluta med ett frågetecken, då får du svar via ett nytt SMS!” Varför inte istället ringa upp och prata med varandra!

För en tid sedan lyssnade jag på ett föredrag om Italien och dess samhälle, som jämfördes med vårt svenska. Vad är det som skiljer våra länder – jo, i Italien är familjen det centrala, till skillnad mot Sverige där individen är viktigast och främjas. Vilket är bäst, varför inte lite av båda?

LEVE SAMTALET!
Gösta Nordén